

Handreiking gender- en seksediverse personen

#wewinnenveelmetsport

Handreiking gender- en seksediverse personen

Voor sportbonden, clubs en sporters ten behoeve van een inclusieve en veilige sportcultuur

Erasmus Center
for Sport Integrity
& Transition
(ESPRIT)

LIFTING LION

NOC*NSF
Arnhem, juli 2026

Colofon

Auteurs:

Sandra Temmerman, Beau de Leeuw, Åsa Ekvall, Sandra Meeuwssen

Projectteam

NOC*NSF, ESPRIT en Lifting Lion.

Reviewgroep

Transgender Netwerk Nederland, Nederlandse organisatie voor seksediversiteit en diverse sportbonden waaronder Judo Bond Nederland, Nederlandse Toer Fiets Unie, Koninklijke Nederlandse Zwembond, Nederlands Handbal Verbond, Koninklijke Nederlandsche Schaatsenrijders Bond, Rugby Nederland, Nederlandse Volleybalbond, Koninklijke Nederlandse Hockeybond, Koninklijke Nederlandse Voetbalbond, IJshockey Nederland Nederlandse Dartsbond, Atletiekunie, Koninklijke Nederlandse Baseball en Softball Bond en Reddingsbrigade Nederland.

Opdrachtgever

Alliantie Gelijkspelen 4.0 (KNVB, KNHB, NOC*NSF, John Blankenstein Foundation)

Deze handreiking is een vernieuwing van de Richtlijn gender- en seksediverse personen - Voor sportbonden, clubs en sporters ten behoeve van een inclusieve sportomgeving (Thijs de Greeff & Suzanne Vedder, 2021).

NOC*NSF

Postbus 302

6800 AH

Arnhem

Telefoon: 026 4834400

Email: inclusiefsporten@nocnsf.nl

www.nocnsf.nl

© 2023 NOC*NSF Behoudens uitzondering door de wet gesteld mag, zonder schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n) op het auteursrecht, c.q. de uitgever van deze uitgave door de rechthebbende(n) gemachtigd namens hem (hen) op te treden, niets uit deze uitgave worden vervaelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of anderszins, hetgeen ook van toepassing is op de gehele of gedeeltelijke bewerking. De uitgever is met uitsluiting van ieder ander gerechtigd de door derden verschuldigde vergoedingen voor kopiëren, als bedoeld in art.17 lid 2. Auteurswet 1912 en in het KB van 20 juni 1974 (Stb.351) ex artikel 16b., te innen en/of daartoe in en buiten rechte op te treden.

Voorwoord

Inclusie is een belangrijke maatschappelijke waarde binnen de sport. Hoe fantastisch zou het zijn als elke sportclub iedereen met open armen zou ontvangen? Waar je erbij hoort en waar je mag zijn wie je bent. Want sport doet iets met je. Sport is gezond, sociaal en brengt bovenal veel plezier. Daarom willen we dat de sport in ons land voor iedereen toegankelijk is, ongeacht sekse of gender. Sport heeft de kracht te verbinden en die kracht moeten we benutten.

De deelname van gender- en seksediverse personen aan sport groeit, maar we kunnen nog veel winst behalen op het gebied van bewustwording en het aanpassen van sportbeleid. Deze vernieuwde handreiking voor inclusie van gender- en sekse-diverse personen is ontwikkeld in samenwerking met de Alliantie Gelijkspelen, sportbonden, belangenorganisaties voor gender- en sekse-diverse personen en ervaringsdeskundigen. Ook heeft de Europese Commissie in 2022 het Adviesrapport 'Towards More Gender Equality in Sport' uitgebracht. Dit rapport richt zich op de EU-lidstaten en landelijke sportorganisaties. Het is opgesteld door de EU Expertgroep gendergelijkheid in de sport en bevat aanbevelingen, good practices en een actueel overzicht van modellen en richtlijnen. Deze handreiking gaat in op brede vraagstukken over gender- en seksediverse personen. We geven sportclubs actuele handvatten om een warm welkom te kunnen bieden aan alle gender- en seksediverse personen.

Aan ons allen de taak om een open sfeer te creëren in elke sportclub en gerichte inspanningen te leveren voor een inclusieve sport. Deze handreiking verhoogt het bewustzijn, maar dat niet alleen: de persoonlijke verhalen van gender- en seksediverse sporters, sportclubs en -bonden leveren voorbeelden op om de sport op elk niveau inclusiever organiseren. De handreiking voorziet sportclubs van actuele kennis, om stapsgewijs inclusief en sociaal veilig beleid in praktijk te kunnen brengen. Laten we inclusie met z'n allen omarmen: op naar het sportiefste land ter wereld!

Marc van den Tweel
Algemeen Directeur-bestuurder NOC*NSF
Arnhem, 17 juli 2026

Inhoud

1.	Inleiding	6
1.1	Totstandkoming van deze handreiking	6
1.2	Belang van deze handreiking	6
1.3	Uitgangspunten bij de ontwikkeling van deze handreiking	6
1.4	Voor wie is de handreiking bedoeld?	7
1.5	Topsport	7
1.6	Contact	7
2.	Begrippenlijst	8
2.1	Begrippenlijst	8
2.2	Persoonlijke voornaamwoorden	11
3.	Procesorganisatie	12
3.1	Bottom-upmethode: de verbindende dialoog (inside-out)	12
3.2	Top-downmethode: beleid (door)ontwikkelen (outside-in)	13
3.3	Actieplan	15
4.	Welke stappen kunnen we zetten?	16
4.1	Het verzamelen en communiceren van persoonlijke informatie	16
4.2	Ondersteuning personen in transitie	17
4.3	Afwegingen voor de keuze voor een team of klasse en ondersteuning daarbij	18
4.4	Competitie, tegenstanders, scheidsrechters en wedstrijdleiding	20
4.5	Innovatieve spelvormen	20
4.6	Tenues en kledingvoorschriften	21
4.7	Omkleden en douchen	21
4.8	De 4 v's voor veiligheid	22
4.9	Actieplan	24
	Handreiking stroomschema	25
	Bronnen	26
	Contact	27

1. Inleiding

De Nederlandse sportbonden en NOC*NSF staan voor een inclusieve en sociaal veilige sport waarin iedereen zich welkom voelt ongeacht sekse, genderidentiteit, etniciteit, leeftijd, beperking of religie. Helaas is dit voor veel gender- en seksediverse personen nog geen vanzelfsprekendheid. Gender- en seksediverse personen voelen zich aantoonbaar vaker niet thuis in de sport. Om dit mogelijk te maken kunnen we nog veel stappen zetten, zowel in beleid als in de praktijk. Kleine praktische ingrepen kunnen al een verschil maken.

Deze handreiking gaat in op de drempels die gender- en seksediverse personen mogelijk ervaren binnen de sport en hoe sportbonden, -clubs, professionals en vrijwilligers deze kunnen wegnemen.

1.1 Totstandkoming van deze handreiking

De inhoud van deze handreiking is tot stand gekomen op basis van de ervaringen van gender- en seksediverse personen, sportclubs en -bonden, advies van belangenorganisaties ¹, wetenschappelijk onderzoek en wordt geïllustreerd met actuele voorbeelden. Uitgangspunt is dat sport van en voor iedereen is. Ieder mens heeft recht op een gelijkwaardige en respectvolle behandeling en moet een gelijke kans krijgen om van sport te kunnen genieten. Zaken als uitsluiting, transfobie en genderdiscriminatie horen daar niet bij. Dit is zelfs opgenomen in de 'Algemene Wet Gelijke Behandeling' ².

De handreiking is voortdurend in ontwikkeling. Inzichten en kennis veranderen met de tijd en zijn dus aan verandering onderhevig. Mocht je opmerkingen of vragen hebben over de handreiking of wil je meedenken over verdere uitwerking, neem dan contact op met NOC*NSF.

1.2 Belang van deze handreiking

Keer op keer is bewezen dat bewegen positieve effecten oplevert voor iedereen ³. Wie aan sport doet, individueel of in teamverband, heeft een betere emotionele en fysieke ontwikkeling. Studies laten echter ook zien dat gender- en seksediverse personen een minder prettige sportervaring kunnen hebben ⁴. Uit onderzoek blijkt dat een meerderheid van hen tijdens het sporten naast positieve opmerkingen en begrip tegelijkertijd ook te maken kreeg met onbegrip, grappen en negatieve of ongepaste opmerkingen ⁵. Dit hoort niet thuis in een veilige, inclusieve sportcultuur. Iedereen in Nederland moet kunnen sporten bij een club die bij hen past en waarmee zij zich verbonden voelen. Zo kan iedereen, individueel of samen, sportplezier ervaren.

Bij een inclusieve en sociaal veilige sportcultuur hoort:

- Welkom zijn
- Erbij kunnen horen
- Authentiek jezelf kunnen zijn
- Behoeftte om competent te kunnen zijn
- Geaccepteerd en gerespecteerd worden
- Eigen keuzes kunnen maken

Dit betekent dat niemand wordt uitgesloten vanwege sekse, genderidentiteit, etniciteit, leeftijd, beperking of religie.

1.3 Uitgangspunten bij de ontwikkeling van deze handreiking

Iedereen zou een gelijke kans moeten krijgen om de voordelen die sport te bieden heeft zelf te ervaren. Het is onze ambitie dat iedereen kan sporten met respect voor en conform het gender of de sekse waarmee diegene zich identificeert. Op alle niveaus wordt met een

competitieve instelling gesport, zowel in top- als in breedtesport. Tegelijkertijd wil iedereen op een eerlijke manier kunnen deelnemen.

1.4 Voor wie is de handreiking bedoeld?

Deze handreiking is geschreven voor alle vrijwilligers en professionals die zich actief inzetten voor een inclusieve en veilige sportcultuur óf hieraan willen bijdragen. Bestuurders van sportorganisaties vinden in het hoofdstuk Procesorganisatie een overzicht van de specifieke stappen die zij kunnen nemen. De handreiking is ook interessant voor sporters zelf, wanneer zij ondersteuning zoeken of meer willen leren over het huidige advies voor sportbonden en -clubs.

1.5 Topsport

Voor het hoogste nationale competitieniveau is de [Handreiking Transgender personen in de topsport](#) beschikbaar. Deze handreiking ondersteunt sportbonden bij het ontwikkelen en implementeren van sport-specifiek beleid voor de nationale topsport, waarbij naast inclusie ook aspecten als prestatievermogen en eerlijke competitie een rol kunnen spelen.

1.6 Contact

Heb jij behoefte aan een luisterend oor of advies, of wil je een melding maken? Via diverse platformen, en nagenoeg 24/7, kan je gratis terecht bij het Centrum Veilige Sport Nederland. Ook kan je contact opnemen met een vertrouwenscontactpersoon van jouw vereniging of bond, Transgender Netwerk Nederland (TNN), Nederlandse organisatie voor seksediversiteit (Stichting NNID) of de John Blankenstein Foundation (JBF).

Iedere sporter moet kunnen sporten met respect, conform het gender of de sekse waarmee diegene zich identificeert

2. Begrippenlijst

Het gebruik van de juiste woorden en begrippen is belangrijk om een inclusieve en sociaal veilige sportcultuur voor iedereen te creëren. Om consequent te zijn in deze handreiking en bij te dragen aan inclusief taalgebruik in de sport, leggen we in dit hoofdstuk de belangrijkste gebruikte begrippen uit. Deze begrippen maken het mogelijk om gezamenlijk het gesprek te voeren wanneer gesproken wordt over gender- en seksediversiteit. Deze begrippenlijst dient ter verduidelijking en het verbreden van de kennis.

De begrippen kunnen voor iedereen een andere betekenis hebben - vraag dus altijd wat iets voor een ander betekent. Ook kunnen de begrippen met de tijd veranderen. Definities zijn niet zwart-wit. In hun toepassing kunnen ze verschillen in context, landen en culturen. De gegeven uitleg wordt regelmatig opnieuw getoetst.

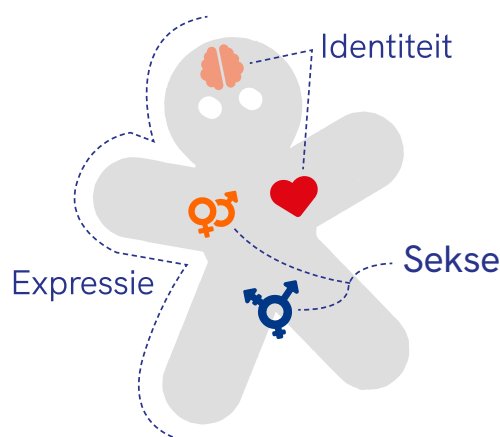
Genderidentiteit

Het uitgangspunt is dat genderidentiteit een spectrum met oneindig veel gelijkwaardige variaties is, inclusief man en vrouw. Bij de meeste mensen komen hun bij geboorte toegewezen geslacht en hun genderidentiteit overeen. Bij sommigen is dat echter niet het geval. Een persoon kan met kenmerken van de mannelijke sekse worden geboren en het mannelijk geslacht toegewezen krijgen, maar zich identificeren als vrouw. Of een persoon krijgt bij de geboorte het vrouwelijk geslacht toegewezen, maar identificeert zich als non-binair of genderfluïde. Iedereen maakt dus deel uit van het begrip genderdiversiteit, zowel in de vorm van genderidentiteit als in genderexpressie.

Seksediversiteit

Seksediversiteit is het spectrum aan gelijkwaardige variaties van geslachts- en seksekenmerken, waaronder verschillende

aanwezigheid, verdeling en variaties van mannelijke en vrouwelijke kenmerken. Iedereen is onderdeel van het begrip seksediversiteit.

Sekse

De toewijzing van gender aan biologische lichamelijke kenmerken, wat maakt dat een lichaam wordt gezien als mannelijk of vrouwelijk. Deze kenmerken reiken van genen tot hormonen tot uiterlijke lichaamskenmerken.

Geslacht

Op basis van genitale kenmerken wordt bepaald welk geslacht er in je geboorteakte komt te staan. Sekse en geslacht worden vaak als synoniem gebruikt. Geslacht is ook wel een paraplueterm die wordt verbonden aan sekse en gender.

Gender

Gender gaat over de toewijzing van geslacht aan gedrag, geslachtskenmerken, je eigen identiteit en je eigen uiterlijk op grond van persoonlijke ervaring, culturele normen en maatschappelijke ideeën. Hierbij gaat het niet direct over biologische kenmerken maar over het toekennen van gender op basis van sociale, psychologische en culturele aspecten. Gender hoeft niet overeen te komen met het geslacht dat toegekend is.

Genderdiversiteit

De diepgevoelde persoonlijke ervaring te behoren tot een bepaald gender wordt aangeduid als genderidentiteit. Het is de complexe relatie tussen fysieke kenmerken en iemands perceptie van zichzelf als bijvoorbeeld man, vrouw, intersekse, non-binair of genderfluïde.

Genderexpressie

Iedereen brengt diens gender tot expressie op een eigen manier. Dit kan bijvoorbeeld door middel van kleding en haarstijl maar ook met stemgebruik of lichaamshouding. Genderexpressie kan bijvoorbeeld omschreven worden als masculien, feminien of androgyn. Genderexpressie is daarnaast ook afhankelijk van de directe omgeving en cultuur. De term houdt verband met hoe de buitenwereld iemand ziet; bijvoorbeeld de betekenis die wordt gegeven aan gedragingen of kenmerken van personen die oorspronkelijk als typisch vrouwelijk of mannelijk worden gezien.

Cisgender

Een persoon die zich identificeert met het geslacht dat bij geboorte is toegekend. Cisgender wordt ook wel afgekort als 'cis'.

Transgender

Een persoon die zich niet identificeert met het geslacht dat bij geboorte is toegekend. Transgender wordt ook wel gebruikt als paraplueterm. Of iemand zichzelf ook transgender noemt, verschilt van persoon tot persoon. Transgender wordt ook wel afgekort als 'trans'.

Man

Een volwassene die leeft en zich identificeert als man, hoewel er misschien wordt gezegd dat ze bij de geboorte een ander geslacht hebben. Deze definitie omvat zowel cis mannen als transgender mannen

Vrouw

Een volwassene die leeft en zich identificeert als vrouw, hoewel er misschien wordt gezegd

dat ze bij de geboorte een ander geslacht hebben. Deze definitie omvat zowel cis vrouwen als transgender vrouwen.

Non-binair

Een persoon die zich niet (volledig) identificeert met het binaire onderscheid tussen man of vrouw. Non-binaire mensen vallen onder de paraplueterm transgender. Maar niet alle non-binaire mensen noemen zichzelf transgender.

Genderfluïde

Iemand die zich als genderfluïde identificeert, ervaart dat diens genderidentiteit wisselt. Een genderfluïde persoon kan zich per dag of per moment een ander gender voelen.

Intersekse

Intersekse gaat over personen die geboren worden met een lichaam of lichamelijk kenmerk dat niet past binnen het maatschappelijk beeld dat men heeft van man of vrouw. In medische kringen wordt intersekse ook wel 'Differences in Sex Development' (DSD)⁶ genoemd. Een lichaam kan bijvoorbeeld chromosomaal, hormonaal of op het niveau van de uiterlijke geslachtskenmerken niet voldoen aan het maatschappelijke beeld van man of vrouw. De diversiteit onder intersekse personen is heel groot, net als de diversiteit tussen mannen onderling, of vrouwen onderling. Meestal krijgen intersekse personen bij geboorte een geslacht toegewezen (dit is in de praktijk voornamelijk man of vrouw). De meeste intersekse personen identificeren zich met die toewijzing bij geboorte, maar sommige intersekse personen ook niet. Sommigen identificeren zich als intersekse. Intersekse is echter niet hetzelfde als transgender of non-binair.

Transitie

Dit is een proces dat iemand doormaakt om te kunnen leven in overeenstemming met de eigen genderidentiteit. Een transitie kan bestaan uit zowel een medische, sociale en/of juridische transitie. De administratieve wijziging

van de geslachtsvermelding en/of medische behandelingen kunnen onderdeel zijn van dit proces. Een persoon hoeft geen medische transitie te ondergaan om zich met een genderidentiteit te identificeren.

Genderdysforie

Het onbehaaglijke gevoel over lichaamskenmerken die de ervaring van genderidentiteit tegenspreken of over de ontkenning van de eigen genderidentiteit door anderen, zoals wanneer men verkeerde aanspreekvormen gebruikt (gemisgenderd wordt).

Interseksefobie

De angst voor en/of haat tegen intersekse personen en het vijandige en discriminerende gedrag tegen intersekse personen dat daaruit voortkomt.

Transfobie

De angst voor en/of haat tegen transgender personen en het vijandige en discriminerende gedrag tegen transgender personen dat daaruit voortkomt.

Cisnormativiteit

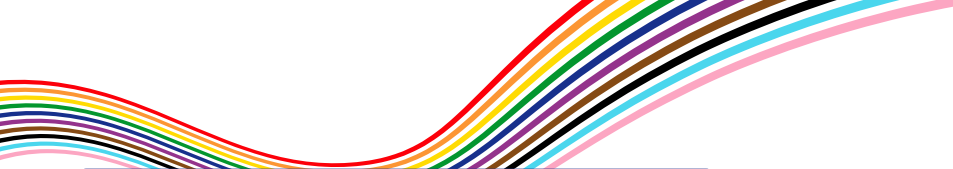
De aanname dat iedereen cisgender is, maakt dat onze standaarden en normen hiernaar gevormd zijn. Een voorbeeld is de indeling van kleedkamers en teams op basis van het man/vrouwonderscheid. Of het idee dat een trans persoon die niet herkend wordt als zijnde transgender, ofwel als cisgender gezien wordt, omdat de transitie beter gelukt is en daarvoor complimenten verdient.

Genderneutraal

Een ruimte of voorwerp, bijvoorbeeld kleding, dat voor iedereen beschikbaar is ongeacht gender. Genderneutraal taalgebruik geeft daarbij de mogelijkheid om een gesprek te voeren zonder een gender uit te sluiten of iemand te misgenderen.

LHBTIQ+

Lesbische personen (L), homoseksuele personen (H), biseksuele personen (B), transgender personen (T), intersekse personen (I), queer personen (Q) en alle nog niet genoemde vormen van seksuele, gender- en seksediversiteit (+).

Gender gaat over de toewijzing van geslacht aan gedrag, geslachtskenmerken, je eigen identiteit en je eigen uiterlijk op grond van persoonlijke ervaring, culturele normen en maatschappelijke ideeën

2.2 Persoonlijke voornaamwoorden

Het persoonlijk voornaamwoord verwijst naar een persoon of een groep personen zonder ze bij naam te noemen. Gangbare persoonlijke voornaamwoorden zijn zij/haar/haar en hij/ hem/zijn. Sommige mensen gebruiken bij voorkeur neutrale bewoordingen, zoals die/die/diens of hen/hen/hun. Het gebruikte persoonlijk voornaamwoord is vaak een uitdrukking van de genderidentiteit. Een persoon kan er ook voor kiezen om meerdere voornaamwoorden te gebruiken, bijvoorbeeld de combinatie hij/die of zij/hen. Het gebruiken van de juiste aanspreekvorm in elke vorm van communicatie (brief, e-mail en face-to-face) is voor iedereen belangrijk. Daardoor voelt een sporter zich geaccepteerd en welkom op de sportclub.

Voorbeelden van neutrale voornaamwoorden:

- “Robin speelt in de eerste klasse, die speelt het liefste rechtsvoor en diens teamgenoten zijn daar blij mee.”
- “Charlie heeft gevraagd of wij hen kunnen aanspreken met hen/hun, dit is hun voorkeur.”

Is in een situatie de aanspreekvorm niet duidelijk, bijvoorbeeld tijdens het trainen of de wedstrijd, vraag dan de sporter één op één welke aanspreekvorm de voorkeur heeft. Of gebruik de voornaam van de sporter, dan vermijd je het mogelijk verkeerde persoonlijk voornaamwoord.

In correspondentie (brieven naar leden, berichten over contributie of andersoortige communicatie) wordt aangeraden om gebruik te maken van algemene termen bij het aanspreken van de leden. Dit zorgt ervoor dat iedereen zich aangesproken voelt en maakt de communicatie inclusief, zonder dat er nadruk ligt op verschillende aanspreekvormen. Momenteel is er nog geen genderneutraal woord voor meneer of mevrouw. In plaats daarvan kun je algemene termen gebruiken, zoals:

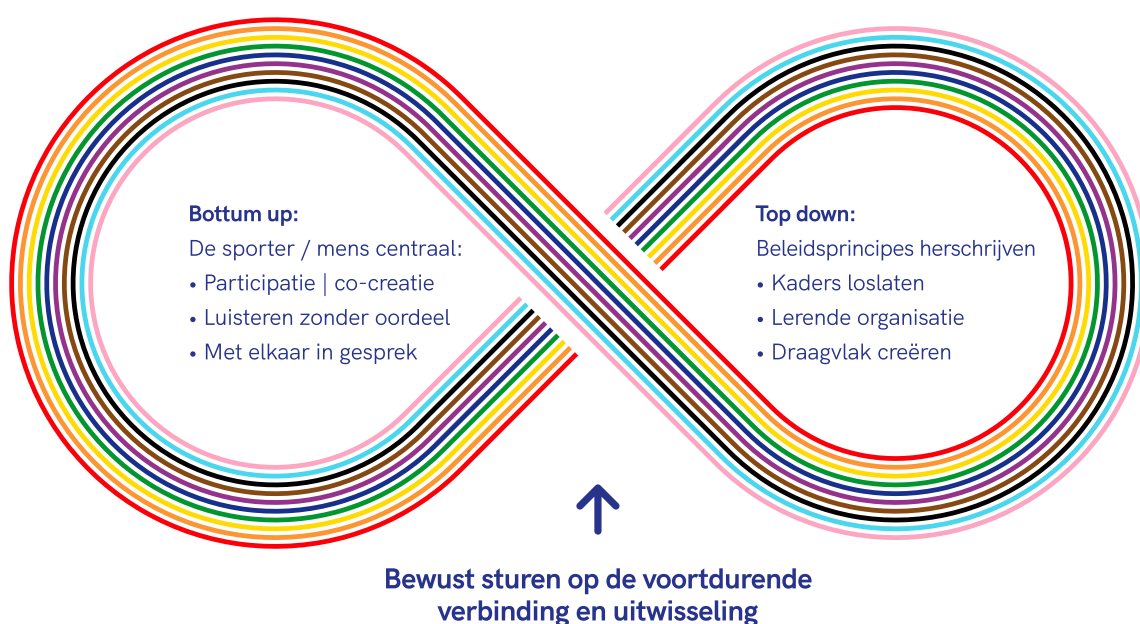
Beste [voornaam, let op: gewenste voornaam sporter];
Beste ouder van [voornaam];
Beste sporter, beste voetballer;
Beste hockeyer, beste leden;
en in de geschreven tekst die op de aanhef volgt: de(ze) sporter en die.

Wanneer gevraagd wordt naar geslacht, waarbij eerder alleen de optie man of vrouw aanwezig was, is het mogelijk de drie opties van een paspoort aan te houden. Hierbij gaat het om M/V/X. Dit biedt iedereen die zich niet identificeert met man of vrouw ook een kans om zich in te schrijven. Houd er rekening mee dat nog niet iedereen de letter in diens paspoort kan aanpassen maar zich mogelijk wel identificeert met een andere letter.

3. Procesorganisatie

Bevlogen bestuurders en andere enthousiastelingen – vrijwilligers én professionals – hebben binnen de sport een voortrekkersrol bij het ontwikkelen van een sociaal veilige en inclusieve sportcultuur. Een cultuur waar iedereen zich welkom voelt. Het vergroten van acceptatie in de sportclub kan een complexe uitdaging zijn, omdat de normen en waarden rondom gender, sekse, seksuele voorkeur en ‘gewoon doen’ diepgeworteld zijn⁷. Het is dus belangrijk dat bestuurders het voorbeeld geven. Kortom, inclusief organiseren vraagt om verbindend leiderschap.

Waar gaat verbindend leiderschap over?

3.1 Bottom up-methode; de verbindende dialoog (inside out)

De kracht van goed beleid zit hem in het aansluiten op de behoeften van de gender- en seksediverse personen in de sport. Eerst verbinden, dan leiden. Het is belangrijk om te begrijpen dat gender- en seksediverse personen in iedere sport actief zijn. De volgende stap is om in contact te komen met de doelgroep en ze een veilig gevoel te geven. Dit vraagt een verbindende dialoog waarin ze zich gehoord en gezien voelen.

Do's:

- Wees nieuwsgierig naar de verhalen van de sporter(s), ook naar degenen die hun lidmaatschap opzeggen. Wat zijn de ervaringen van gender- en seksediverse personen in jouw sport? Luister en probeer de dialoog zo open mogelijk te voeren;
- Richt je op verbinden, samen leren en ontwikkelen. Dus stel vragen aan de sporter om ze (nog beter) te begrijpen en nieuwe informatie te verzamelen;
- Doe checkvragen bij de ander om te kijken of je ze goed gehoord/begrepen hebt;

- Benoem de uitdagingen die je in jezelf ervaart binnen dit vraagstuk. Deel je (eerdere) overtuigingen en vooroordelen en maak dit bespreekbaar in gesprekken met collega's, trainer-coaches en sporters. Waarschijnlijk herkent de ander zich hierin. Op deze manier maak je het steeds vanzelfsprekender om met elkaar te praten over wat je zelf ervaart bij het creëren van een veilige en inclusieve sportcultuur. Andere bestuurders en trainer-coaches voelen zich dan gesteund en uitgenodigd om dit ook te doen.

Don'ts:

- Vermijd generaliseren. Elke genderidentiteit heeft eigen specifieke wensen en/of ervaringen. Stimuleer de ander om deze naar voren te brengen, zonder oordeel;
- Ga niet vanuit jouw behoeften en openstaande vragen het gesprek in. De ervaringen en behoeften van de (ex-/beoogde) sporter dienen als uitgangspunt;
- Ga er niet te snel van uit dat je het allemaal al weet. Zodra je dat ervaart, pas juist dan nog een check toe of stel een open, nieuwsgierige vraag;
- Wees niet bang om 'domme' of pijnlijke vragen te stellen, daarmee verlaag je de drempel voor de ander om dat ook te (mogen) doen; blij respectvol wanneer een vraag ongemak oproept. Niet alle vragen kunnen of willen beantwoord worden;
- Merk je bij jezelf op dat je vooroordelen hebt, waardoor het moeilijk is om iemand helemaal welkom te heten, maak dit bespreekbaar, en stel je kwetsbaar op in een voor jou veilige setting.

3.2 Top Down methode: beleid (door) ontwikkelen (outside in)

One size fits all?

Hoe vertaal je de behoeften van de doelgroep naar een specifiek diversiteits- en inclusiebeleid, passend binnen de identiteit van jouw

sport of sportclub? Hier geldt in ieder geval niet one size fits all. Iedere sport heeft te maken met bijvoorbeeld een andere cultuur, infrastructuur en competitie- en teamindeling.

Niet verbijzonderen, maar inbedden in het geheel

Omdat we willen dat iedereen zich welkom kan voelen in de sport, is het belangrijk om beleid rondom gender- en seksediverse personen aan te laten sluiten bij andere vraagstukken rondom een inclusief en sociaal veilig sportklimaat. Denk aan het insluiten van mensen met een andere religie of etnische achtergrond.

Het aanhaken op jaarlijks terugkerende LHBTIQ+-evenementen biedt een natuurlijk wijze om extra aandacht te schenken aan het verwelkomen van gender- en seksediverse personen. Een regenboogvlag en/of -band lijkt een klein gebaar, maar het kan voor gender- en seksediverse personen een uitnodiging zijn en drempelverlagend werken om in dialoog te gaan. Ze zien hun genderidentiteit gepresenteerd in uitingen van hun bond/sportclub. Dit kan ook op social mediakanalen en/of de bonds- of clubwebsite.

(Inter)nationale dagen waar de inclusie en diversiteit van LHBTIQ+ centraal staan:

- Pride
- International Transgender Visibility Day
- Internationale dag tegen homofobie en transfobie
- International Non-Binary People's Day
- Coming Out Day
- Roze Zaterdag
- Intersekse Voorlichtingsdag
- Paarse Vrijdag

In dialoog aan de hand van een nieuwe structuur

De Atletiekunie heeft een klankbord Diversiteit & Inclusie opgericht. De werving hiervoor heeft enerzijds plaatsgevonden middels een oproep aan bestuurders en vertrouwenscontactpersonen binnen sportclubs en anderzijds via Instagram om specifiek in contact te komen met jongeren. Atletiekvereniging Rainbow Athletics is ook bij deze klankbordgroep betrokken, juist omdat zij vanuit een behoefte aan inclusie zijn opgericht. Ook een transgender atlete maakt onderdeel uit van de klankbordgroep. Gezamenlijk met de klankbordgroep gaat de Atletiekunie bekijken waar ze verbeteringen kunnen aanbrengen op het gebied van diversiteit en inclusie. Een belangrijk eerste doel is richtlijnen voor de wedstrijd categorieën gender- en seksediverse personen.

De KNVB heeft bij aanvang van het huidige seizoen de interne werkgroep gender- en seksediversiteit opgezet. Vanuit deze werkgroep worden alle vragen voor advies en/of dispensatieverzoeken voor gender- en seksediverse sporters behandeld. In de werkgroep zitten personen vanuit diverse expertises (voetbalontwikkeling, medisch, juridisch, competitie en diversiteit & inclusie) zodat clubs zo goed mogelijk kunnen worden geadviseerd. Daarnaast is de organisatie ook in gesprek met verschillende externe stakeholders voor advies en klankbord.

Ambassadeurs

Een ander doeltreffend middel om zichtbaarheid te creëren voor de doelgroep, is het aanwijzen van ambassadeurs waarmee LHBTIQ+ -sporters zich kunnen identificeren. Vraag of er iemand binnen de sport of sportclub is die als ervaringsdeskundige wil optreden of het onderwerp een warm hart toedraagt, om als ambassadeur op te treden. Dit kan ook empowerment brengen bij deze (top)sporter zelf, mits de inzet goed wordt begeleid. Rolmodellen bereiken hun effect op een team of trainingsgroep op een andere manier dan bijvoorbeeld een trainer-coach⁸. Ambassadeurs kunnen helpen bij het vergroten van acceptatie en zelfvertrouwen van gender- en seksediverse sporters. Ook hierin is het belangrijk om te zorgen dat de ambassadeurs een diverse doelgroep vertegenwoordigen (dus niet alleen LHBTIQ+ -sporters, maar ook mensen met verschillende leeftijden en culturele of etnische achtergronden).

3.3 Actieplan

Om tot een sociaal veilige en inclusieve sportcultuur te komen, kunnen sportclubs en -bonden, maar ook sportbedrijven, gemeenten en sportservices, concrete stappen zetten. Zie hieronder het beknopte overzicht van stappen op het gebied van leiderschap en beleid.

Leiderschap

- Stel je open voor de doelgroep. Dit betekent onder meer accepteren dat gender- en seksediverse personen op alle niveaus en in alle leeftijdsgroepen voorkomen;
- Ga het gesprek aan;
- Oefen (keer op keer) in het voeren van een verbindende dialoog. Vanuit het motto: eerst verbinden, dan leiden;
- Maak je zoektocht binnen dit vraagstuk bespreekbaar binnen een voor jou veilige setting;
- Deel pro-inclusie filmpjes van rolmodellen, bestuurders en trainer-coaches via sociale media;
- Stel een ambassadeur aan die de boodschap van diversiteit en inclusie in jouw sport versterkt;
- Voer de regenboogvlag en betrek (met name) jongeren bij de #alltogether-challenge campagne;
- Check regelmatig de ervaringen van gender- en seksediverse personen binnen jouw sport;
- Creëer een klankbordgroep of commissie voor gevraagd en ongevraagd advies.

Beleid

- Zorg dat het beleid voor deze doelgroep goed is ingebed binnen een veilig sportklimaat;
- Ga niet uit van een one size fits all, verdiep je in de ervaringen en behoeften van gender- en seksediverse personen en formuleer SMART beleidsdoelstellingen. Voorbeelden van beleidsdoelstellingen zijn:
 - Verhogen van het aandeel gender- en seksediverse leden met 10% (periode van 3 jaar);
 - Acceptatie van LHBTIQ+-sporters verhogen met bijvoorbeeld 50% (periode van 3 jaar);
 - Bestuurders formuleren de inclusiestrategie en dragen deze actief uit via website en media;
 - X-aantal keer per jaar delen en toelichten van deze handreiking met de leden (online);
 - X-aantal keer per jaar organiseert de bond of sportclub een activiteit rondom gender- en seksediversiteit;
- Een afgeleide beleidsdoelstelling op het gebied van 'educatie' kan vervolgens zijn: X % van de trainer-coaches, arbiters, vrijwilligers, bondsmedewerkers en/of bestuurders heeft een training gevolgd waarin inclusie centraal stond;
- Integreer specifieke aandacht voor diversiteit en genderinclusie binnen de bestaande opleiding van bestuurders, trainer-coaches, sporters en scheidsrechters;
- Ontwikkel nieuwe trainingsprogramma's en/of bijscholing, gericht op diversiteit en inclusie.
- Sluit aan bij jaarlijkse LHBTIQ+-events;
- Ontwikkel nieuwe activiteiten en spelvormen die aansprekend zijn voor mensen die zich niet thuis voelen in de binaire organisatie van sport(competitie).

4. Welke stappen kunnen we zetten?

In dit hoofdstuk volgen (praktische) tips op het gebied van ondersteuning, begeleiding en communicatie voor het inrichten van een sociaal veilige en inclusieve sportcultuur. Deze zijn gebaseerd op de ervaringen van gender- en seksediverse personen, sportclubs, -bonden en gemeenten, maar ook op adviezen van belangenorganisaties op het gebied van gender- en seksediversiteit, wetenschappelijke bronnen en internationale richtlijnen.

Op deze wijze wil de gezamenlijke sport de drempel voor gender- en seksediverse personen verlagen, zodat zij zich (meer) welkom voelen in de sport.

4.1 Het verzamelen en communiceren van persoonlijke informatie

Verzamelen en wijzigen van persoonlijke informatie

Het is belangrijk, bij het verzamelen en wijzigen van persoonlijke informatie, dat dit op een inclusieve manier gebeurt. Als dat zo is, verlaagt dat de drempel voor gender- en seksediverse personen om zich aan te melden bij een sportclub.

- Geef op aanmeldformulieren niet enkel de optie man of vrouw;
- Voorkom dat het gender bij inschrijving overeen moet komen met het geslacht dat vermeld staat op identiteitspapieren;
- Voorkom dat de naam bij inschrijving overeen moet komen met de naam die vermeld staat op identiteitspapieren;
- Ga na of het registreren van sekse of gender noodzakelijk is;
- Geef op registratieformulieren meerdere opties voor het registreren of wijzigen van het gender of geslacht (non-binair, genderfluïde, 'wil ik niet zeggen', et cetera);
- Geef de mogelijkheid om een voorkeur ten

aanzien van persoonlijke voornaamwoorden, naam en/of roepnaam aan te geven;

- Zorg ervoor dat in correspondentie de juiste aanspreekvormen en namen worden gebruikt;
- Verzamel niet meer informatie dan strikt noodzakelijk. Onder de noemer ongebruikelijke informatie vallen onder andere medische documenten en verklaringen. In de topsport kan het in uitzonderlijke gevallen overigens wel noodzakelijk zijn om medische verklaringen te vragen (zie voor meer informatie hoofdstuk 5 over topsport);
- Neem De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in acht. Hierin zijn voorwaarden vastgesteld voor het verzamelen van informatie zoals met betrekking tot doelmatigheid, privacybescherming en het recht op inzage, correctie en verwijdering;
- Maak als bond (of groep bonden) de wensen kenbaar bij een leverancier van het ledenregistratiesysteem als het gaat om het verbreden van aanspreekvormen (bijvoorbeeld M/V/X). Wees je als bond bewust van de gevolgen van deze mogelijke wijziging in het systeem. Ga intern in gesprek met elkaar met betrekking tot de gevolgen in relatie tot competitie-indeling, huidige reglementen, verwerken dispensatieverzoeken, et cetera. Een leverancier van een ledenregistratiesysteem kan je helpen met het opstellen van de vragen die intern gesteld moeten worden.

Communiceren van vertrouwelijke informatie

Er zijn situaties denkbaar dat extra communicatie of hulp bij communicatie over vertrouwelijke informatie toch noodzakelijk of wenselijk is. Zo kan het gebeuren dat de sporter zelf de wens heeft om hierover te communiceren, bijvoorbeeld omdat diegene uit de kast wil komen bij teamgenoten of een aanvraag wil doen voor dispensatie.

Communicatie vanuit de club of bond over

persoonlijke situaties hoort altijd te gebeuren in overleg met, en met goedkeuring van, de sporter en eventueel de ouder/verzorger. Heb je daar hulp bij nodig? Dan kan een vertrouwenscontactpersoon van bijvoorbeeld de sportclub, sportbond, NOC*NSF of Centrum Veilige Sport Nederland (CVSN) hierbij ondersteuning bieden. Zorg als sportclub of bond dan ook dat je deze ondersteuning goed communiceert en zichtbaar maakt binnen je sportclub of bond.

4.2 Ondersteuning personen in transitie

Iemand die in transitie gaat, ondergaat mogelijk operaties of een hormoonbehandeling. De (medische) transitie is voor iedereen anders en kan sociaal, fysiek en/of emotioneel een grote stap zijn. Een (medische) transitie kan ervoor zorgen dat iemand de overstap wil maken naar een ander team. Zorg ervoor dat een sporter zich altijd thuis voelt op de club en deze ervaart als sociaal veilig. Je kunt een sporter op verschillende manieren ondersteunen.

- Geef structureel aandacht aan sporters met een andere achtergrond, gender en sekse;
- Blijf in contact met sporters waar een eerste ontmoeting mee is geweest. Hoe voelt deze zich op de club en in het team? Zijn er dingen waar de sporter tegenaan loopt? Deze gesprekken kunnen gevoerd worden met de technische commissie of technisch directeur, een vertrouwenscontactpersoon op de sportclub of van de bond;
- Wees extra alert op uitsluiting door ongewenst gedrag, negatieve opmerkingen en discriminatie;
- Ga het gesprek aan met sporters uit het team, trainer-coaches en betrokkenen die regelmatig aanwezig zijn bij trainingen en wedstrijden om zowel een fysieke, als ook een emotioneel veilige sportcultuur te bieden;
- Treed op bij negatieve signalen en

grijp in. De houding van het bestuur is doorslaggevend:

- Sta achter de sporter;
- Neem passende maatregelen tegen ongewenst gedrag, zoals uitsluiting van een wedstrijd of training en/of het maken van excuses;
- Organiseer workshops of onderlinge gesprekken om meer bewustwording binnen een team of club te creëren en negatieve signalen, pesten en discriminatie te voorkomen.

4.3 Afwegingen voor de keuze voor een team of klasse en ondersteuning daarbij

Wanneer iemand start of al gestart is met een transitie of zich niet thuis voelt in het huidige team, kan het zijn dat de sporter naar een ander team wil overstappen. Als dit het geval is, ga dan altijd in overleg met de sporter. Naar welk team zou diegene willen? De sporter, trainer-coach, de technische commissie van de club en eventueel de ouder(s)/verzorger(s) kunnen in overleg besluiten in welk team de sporter bij voorkeur uitkomt.

Houd tijdens het proces van een teamkeuze rekening met:

- De selectiecriteria voor de keuze van een team, namelijk leeftijd, geslacht, niveau of (gewicht)klasse en de persoonlijke situatie;
- Het recht op zelfidentificatie en de fysieke en emotionele veiligheid van de sporter;
- Mogelijkheden voor dispensatie bij de bond;
- Een flexibele opstelling, in die zin dat de keuze voor een team niet bindend is.

Omstandigheden, persoonlijke voorkeuren of de situatie van de sporter kunnen in de loop van de tijd veranderen. Een voorbeeld daarvan is de af- of opbouw van spieren, waardoor een eerder gekozen team niet meer passend is. Of wanneer het gaat om een genderdiverse persoon die nog op zoek is naar diens identiteit. Ook kan het voorkomen dat een eerder gekozen team niet (meer) het gewenste sociaal veilige sportklimaat biedt.

Als er vragen zijn over de teamkeuze of als er sprake is van weerstand en negatieve reacties, dan is de sportclub verantwoordelijk voor het begeleiden van het proces.

- Laat de sporter zelf bepalen of, wanneer en hoe de sportclub communiceert over de (voorgenomen) transitie. Sta de sporter bij als deze ondersteuning vanuit de sportclub in de communicatie vraagt;

- Sta zichtbaar achter de sporter en tolereer geen negatieve reacties of opmerkingen;
- Het kan verstandig zijn de sporter over de situatie te informeren, zodat deze voorbereid is op eventuele negatieve reacties of opmerkingen. Dat kan bijvoorbeeld door een vertrouwenscontactpersoon van de bond of club zelf, of door een clublid of teamgenoot bij wie de sporter zich veilig voelt;
- Ga de dialoog aan met andere leden of vrijwilligers;
- Verwijs door naar deze handreiking.

Voor meer informatie en begeleiding voor de sportclub bij het ondersteunen van de sporter in de teamkeuze is een vertrouwenscontactpersoon van de bond beschikbaar. Kijk op de website van de bond voor de juiste contactpersoon.

Teamkeuze

In de praktijk kan het voorkomen dat een transgender man aan het begin van zijn transitie nog niet toe is aan de overstap van een vrouwen- of meisjesteam naar een mannen- of jongensteam. De transgender man heeft in deze casus formeel al een M in het paspoort staan. Fysiek staat hij nog aan het begin van zijn transitie. Zijn eigen verzoek is om dit seizoen als overgangsjaar te zien: dit seizoen nog meespelen in het damesteam en het volgende seizoen starten bij de mannen. Hij vraagt hiervoor dispensatie aan bij de bond. De aanname bij zowel bond als club is in eerste instantie dat iemand die met een transitie start ook de wens heeft om zo snel mogelijk bij de categorie van het gewenste gender (conform vermelding in paspoort) mee te doen en dat een transgender man door testosteron meer kracht zal hebben dan de vrouwen met wie hij speelt. De bond heeft in de statuten vastgesteld dat alleen voor vrouwen in een mannencompetitie dispensatie aangevraagd kan worden en niet andersom. Voor bond en club is dit dus een situatie waarvoor op papier geen antwoord is. De bond heeft het advies aan de club gegeven

om het gesprek aan te gaan met de sporter om duidelijk te krijgen waarom hij (tijdelijk) in de vrouwencompetitie wenst te blijven spelen. Het advies vanuit de bond luidt namelijk om niets te doen zonder de wens van de sporter te bespreken. De uitkomst van de gesprekken is dat de sporter aankomend seizoen bij de vrouwen start en in de loop van het seizoen mee gaat trainen met de mannen, om zo de overgang van vrouwen- naar mannenteam prettig te laten verlopen. Daarnaast heeft de bond de club een brief meegegeven met uitleg over de dispensatie, die kan worden gegeven aan tegenstanders wanneer zij vragen stellen over deelname van de sporter. Tot op heden zijn er geen onwenselijke situaties gemeld.

Dispensatie

Een club of sporter in de breedtesport kan om meerdere redenen dispensatie aanvragen bij de betreffende bond. Het streven hierin is echter dat een sporter altijd mag meedoen op basis van het geregistreerde geslacht bij de club of bond, waardoor er geen dispensatie nodig is. De hockeybond, bijvoorbeeld, noemt dit om deze reden nu dan ook 'registratie' in plaats van 'dispensatie'.

Als een sporter zelf beperkingen of verminderd sportplezier ervaart en/of wil meedoen met het andere geslacht dan het geregistreerde geslacht bij de club of bond, kan deze sporter dispensatie aanvragen zodat diegene in een fysiek, sociaal en emotioneel veilige sportcultuur kan sporten. Bied de sporter hierbij ondersteuning door deze te verwijzen naar de juiste persoon bij de bond. Dispensatie wordt meestal schriftelijk

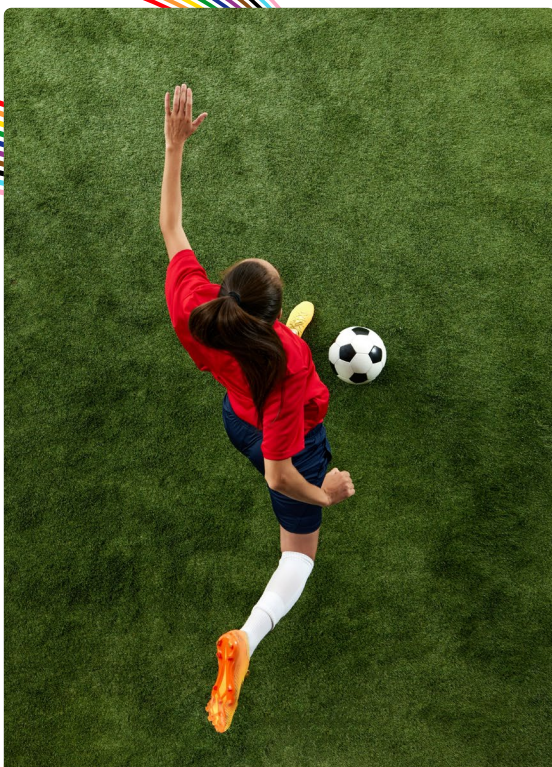
bevestigd door de bond. Met deze brief heeft de betrokken sporter een officiële bevestiging, wat handig kan zijn bij protesten of weerstand.

4.4 Competitie, tegenstanders, scheidsrechters en wedstrijdleiding

Het uitgangspunt in de sport is en blijft dat iedereen mag meedoen. Het kan gebeuren dat een club, team of sporter tijdens de competitie toch tegen weerstand over deelname aanloopt. Dat is een onwenselijke en voor een sporter confronterende situatie. Om zo'n situatie te voorkomen of op te lossen, volgen in de paragrafen hierna enkele tips.

Voorkomen van uitsluiting

- Alertheid op het vermijden van uitsluiting op formele gronden blijft van belang;
- Vraag bij de bond een bevestiging van de verleende dispensatie aan (indien van toepassing, in veel gevallen is er namelijk geen dispensatie nodig);
- Vraag bij een uitwedstrijd van tevoren een aparte kleedruimte aan bij de uitclub. De club kan daarvoor een standaardbrief of e-mail gebruiken, waarin melding wordt gemaakt van deze handreiking;
- Informeer voor de wedstrijd de scheidsrechter, zodat die kan helpen of ingrijpen als dat nodig is;
- Er kan kritiek komen op het beleid. Sta zichtbaar achter het beleid, zodat de sporter hier niet mee wordt geconfronteerd en ga in voorkomende gevallen altijd de dialoog aan.

Fysieke en emotionele veiligheid

Fysieke veiligheid: Een 19-jarige sporter vraagt dispensatie aan om uit te komen in de juniorencompetitie. Iets dat vooral speelt bij transgender jongens. Zij lopen door het gebruik van puberteitsremmers in hun ontwikkeling achter op leeftijdsgenoten. Ook het omgekeerde komt voor. Zo kiest een 17-jarig transgender meisje er in overleg met haar hockeyvereniging voor om te gaan spelen in een seniorenteam. De verwachting is dat zij zich in dit team beter thuis zal voelen en de acceptatie wat soepeler zal verlopen dan in een van de A-jeugdteams.

Emotionele veiligheid: Een sporter kan dispensatie aanvragen omwille van diens comfort met diens lichaam en/of omwille van diens transitie. Een praktijkvoorbeeld: het aanvragen van dispensatie voor het dragen van twee zwembroeken tijdens een wedstrijd.

Ondersteunen bij uitsluiting

Als de transitie toch leidt tot het uitsluiten van deelname aan de gewenste categorie:

- Ga het gesprek aan met de tegenstander, scheidsrechters en/of wedstrijdleiding. Open communicatie neemt vaak wantrouwen en onbegrip weg. Leg de situatie kort uit, verwijs naar deze handreiking en/of de sporterspas;
- Geef de sporter ondersteunende documentatie (zie dispensatie). Dit kan de sporter gebruiken bij protest of weerstand;
- Er kan kritiek komen van tegenstanders en/of ouders/verzorgers op de deelname van een sporter. Dit heeft waarschijnlijk veel impact op de persoon in kwestie. Het is van belang om de sporter hierbij te ondersteunen. Dit kan op verschillende manieren, onder andere via de vertrouwenscontactpersoon van de bond of club. Vind een optie die past bij de club en sporter;
- Is er sprake van feitelijke discriminatie? Meld dit bij het Centrum Veilige Sport Nederland en de betreffende bond.

4.5 Innovatieve spelvormen

De sport is een domein waar activiteiten, met name trainingen en wedstrijden, in de meeste gevallen binair (jongen/meisje, man/vrouw) worden georganiseerd. Het kan daardoor lastig lijken om spelvormen te organiseren die inclusief zijn voor personen die zich in die strikte indeling niet thuis voelen. Kunnen de regels worden uitgebreid, zodat deze meer inclusief zijn voor bijvoorbeeld non-binaire personen? Hieronder enkele ideeën en voorbeelden uit de praktijk.

- Gebruik in gemixte competities een verdeling op basis van een genderratio van bijvoorbeeld 40% man, 40% vrouw en 20% genderdivers;
- Organiseer genderneutrale competities of wedstrijden;
- Organiseer tot een bepaalde leeftijd gemengde competities;
- Communiceer over bestaande gemixte competities.

4.6 Tenues en kledingvoorschriften

Kleding is een herkenbare factor van sport. Tegelijkertijd is (sport)kleding ook een manier om je als persoon uit te drukken. Het is belangrijk dat sportkleding geen last is voor de sporter en zich hier niet fijn bij voelt.

Rokjes of een zwempak worden doorgaans geassocieerd met vrouwelijkheid en broeken met mannelijkheid of neutraliteit. Wees je ervan bewust dat deze associatie niet bij iedereen past of dat het bijvoorbeeld niet makkelijk is om aan bepaalde maten van kledingstukken te komen. Een club kan een sporter helpen om de juiste sportkleding te vinden.

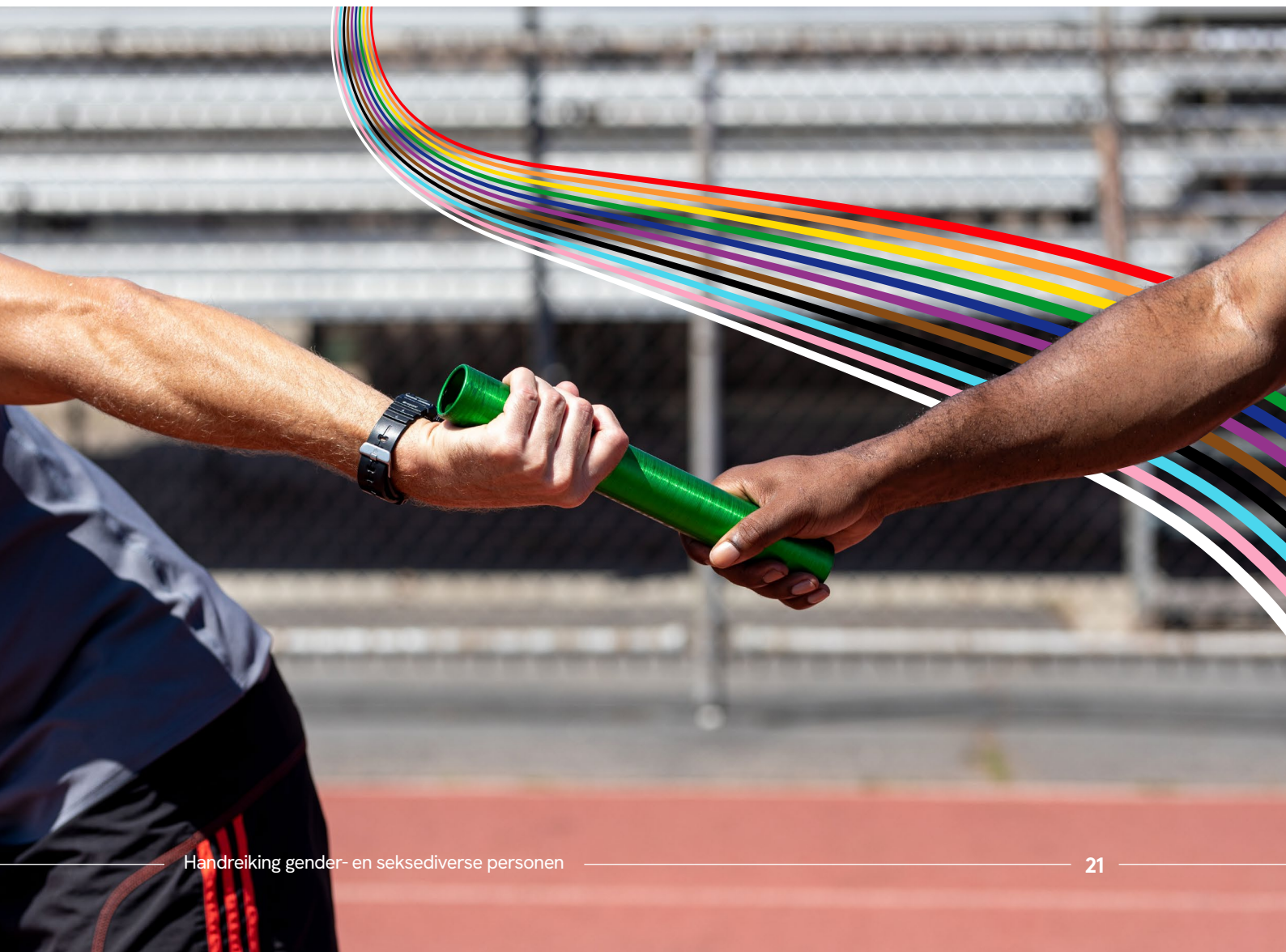
- Wees flexibel met betrekking tot kledingvoorschriften, bijvoorbeeld in de keuze voor een broek, broekrok, rok of zwempak (zie ook paragraaf 4.3.1. over dispensatie);

- Bied een genderneutrale optie voor training-, wedstrijd- en/of officiële reiskleding;
- Zorg voor de beschikbaarheid van verschillende maten en pasvormen.

4.7 omkleden en douchen

Iedere sporter moet veilig gebruik kunnen maken van de kleedkamer en douche-faciliteiten op de club. Discriminatie op basis van geslachtskenmerken, genderidentiteit en genderexpressie is niet toegestaan, zoals beschreven in de Algemene wet gelijke behandeling (artikel 1, lid 2).

Omkleden en douchen zijn onderdelen van een teamproces. Niet omkleden en/of douchen in dezelfde ruimte leidt mogelijk tot uitsluiting en kan iemand het gevoel geven 'anders' te zijn. Voor anderen vormt het gezamenlijk douchen en omkleden daarentegen geen enkel probleem. Het is

voor iedereen anders. Zorg er daarom voor dat iedereen voor zichzelf mag beslissen wat voor hen het veiligst voelt.

- Overleg altijd eerst met de sporter, diens keuze is leidend;
- Bied waar mogelijk standaard individuele doucheruimtes aan voor iedereen;
- Bied zo mogelijk ook nog een unisekse of genderneutrale optie;
- Faciliteer omkleden in de scheidsrechtterskleedkamer indien de sporter daartoe een verzoek doet. Stel deze kleedruimte beschikbaar zonder onnodige vragen te stellen die inbreuk maken op de privacy van de sporter. Wees je er wel van bewust dat niet iedere sporter het prettig vindt om zich afgezonderd van de rest van het team om te kleden.

4.8 De 4 v's voor veiligheid

De 4 v's voor veiligheid helpen clubs bij het creëren van een sociaal veilige sportomgeving. Clubs die voldoen aan de 4 v's hebben een goed fundament, vanuit waar zij verder kunnen werken aan sociale veiligheid.

De 4 v's zijn:

- Een VOG voor vrijwilligers
- Vastgestelde gedragscode
- Vertrouwenscontactpersoon
- Vakkundige trainer-coaches

[Lees hier](#) meer over de 4 v's en hoe een club deze kan invoeren.

Voorbeelden van ongewenst gedrag, negatieve opmerkingen en discriminatie in de sport

- Een trainer of instructeur die structureel de verkeerde aanspreekvormen en soms zelfs de oude naam blijft gebruiken;
- Een intersekse persoon vertellen dat die zich in de verkeerde kleedkamer bevindt;
- Een non-binair persoon die tijdens het sporten wordt aangestaard door andere sporters;
- Opmerkingen van de tegenstander over het gebruik van de 'nieuwe' naam van een transgender man in de beginfase van diens transitie, wanneer hij nog voor een vrouwenteam speelt;
- Een transgender jongen in het begin van zijn transitie, wanneer hij nog in een meisjesteam zit, van de tegenstander te verstaan krijgen dat het niet eerlijk is dat er een jongen meedoet;
- Een transgender vrouw die niet van de vrouwenkleedkamer mag gebruikmaken;
- Een transgender man die zowel voor het vrouwen- als het mannentoernooi wordt uitgesloten;
- Door het bestuur of de trainer-coach gevraagd worden om de transgender achtergrond verborgen te houden om problemen met andere leden te voorkomen;
- Pas toegang krijgen tot de scheidsrechterskleedkamer na het beantwoorden van persoonlijke vragen over noodzaak extra privacy;
- Regelmatig nog gevraagd worden naar de oude naam;
- Terugvallen op de oude naam wanneer over het verleden wordt gesproken, in plaats van de voornaamwoorden en naam die de persoon nu gebruikt;
- Een non-binair persoon vragen of die geboren is als man of als vrouw.

4.9 Actieplan

Om tot een veilige en inclusieve sportcultuur te komen, volgt nu een samenvatting van concrete stappen voor het inregelen binnen je sportclub of bond.

- Heb structureel aandacht voor sporters met een diverse achtergrond, gender of sekse;
- Zorg voor een inclusieve en veilige vorm van het verzamelen van persoonlijke informatie bij registratieformulieren, dan wel in de methode wanneer sporters hun persoonlijke informatie willen wijzigen;
- Zorg dat je goed communiceert en zichtbaar maakt waar gender- en sekse-diverse personen terecht kunnen voor ondersteuning, zowel voor, tijdens als na een transitie;
- Laat de sporter zelf bepalen of, wanneer en hoe de sportclub communiceert over de (voorgenomen) transitie. Sta zichtbaar achter de sporter en sta de sporter bij als deze om ondersteuning vraagt;
- Zorg dat communicatie over persoonlijke situaties altijd in overleg met en met goedkeuring van de sporter en eventuele ouder/verzorger gebeurt;
- Blijf in contact met sporters waar een ontmoeting mee is geweest en ook met sporters uit het team, trainer-coaches en betrokkenen. Ga de dialoog met hen aan als ze moeite hebben met de nieuwe situatie;
- Wees alert op uitsluiting door ongewenst gedrag, negatieve opmerkingen en discriminatie. Treed op bij negatieve signalen. Tref passende maatregelen en ondersteun de sporter (bv. in samenwerking met vertrouwenscontactpersonen en/of Centrum Veilige Sport Nederland);
- Ga als club in gesprek met de sporter (in transitie) als er behoefte is aan wisseling van team of categorie (dispensatie). Gebruik dit gesprek om duidelijk te krijgen wat de wensen zijn om te wisselen en wanneer;
- Zorg als club dat je altijd schriftelijke bevestiging krijgt van goedgekeurde dispensatieverzoeken via de bond. Zorg als club dat de sporter ondersteunende documentatie heeft. Dit kan van waarde zijn als er protest of weerstand komt;
- Verwijs door naar deze handreiking richting bijvoorbeeld clubs, trainers en scheidsrechters;
- Vraag bij wedstrijden van tevoren een aparte kleedruimte aan bij de uit-club en informeer de scheidsrechter wanneer hier behoefte aan is vanuit de sporter;
- Ga in gesprek over innovatieve spelvormen. Kijk waar het mogelijk is om te verbreden/anders in te richten;
- Wees flexibel met betrekking tot kledingvoorschriften. Bied een genderneutrale optie voor training-, wedstrijden/of officiële (reis)kleding. Maak verschillende maten en pasvormen beschikbaar voor training- of wedstrijdkleding. Zorg ervoor dat een sporter dispensatie kan aanvragen, als een sporter zelf beperkingen of verminderd sportplezier ervaart;
- Denk na over douche- en omkleedmogelijkheden en bespreek dit met de desbetreffende sporter;
- Check de 4 v's voor veiligheid met daarin meer informatie over wat je als sportclub minimaal moet doen.

Handreiking Stroomschema

Bovenstaande visual geeft het complexe landschap aan diverse richtlijnen, documenten, handreikingen en beleid weer. Iedere nationale sportbond dient zich te verhouden tot deze organisaties om zelf coherent beleid te kunnen voeren, en positiebepaling en beleidsadviezen te kunnen geven.

Bronnen

- ¹ NOC*NSF, de Alliantie Gelijkspelen, in samenwerking met KNZB, KNVB, KNHB, de Atletiekunie, Transgender Netwerk Nederland (TNN) en de Nederlandse organisatie voor seksediversiteit (NNID). Deze Handreiking is een actualisatie van de 'Richtlijn Gender- en Seksediverse Personen' uit 2021 (NOC*NSF, Arnhem).
- ² De Algemene wet gelijke behandeling (Awgb) bepaalt dat discriminatie in Nederland verboden is.
- ³ S. Le Menestrel & D.F. Perkins (2007), 'An overview of how sports, out-of-school time, and youth wellbeing can and do intersect', in: New Directions for Youth Development, vol. 115, afl. 5, (13), p. 13-14.
- ⁴ Zie onder meer: <https://www.mulierinstituut.nl/onderzoeksthemas/diversiteit/gender-en-seksuele-voorkeur/>
- ⁵ R. Cremers & A. Elling (2020), Sportdeelname en ervaringen van transgender personen, Mulier Instituut, Utrecht.
- ⁶ DSD staat voor: 'Differences in Sex Development'.

Contact

NOC*NSF

inclusiefsporten@nocnsf.nl

www.nocnsf.nl

Centrum Veilige Sport Nederland

centrumveiligesport@nocnsf.nl

0900-2025590

www.centrumveiligesport.nl

Transgender Netwerk Nederland

info@transgendernetwerk.nl

www.transgendernetwerk.nl

Nederlandse organisatie voor seksediversiteit

info@nnid.nl

www.nnid.nl

Auteurs:

Sandra Temmerman, Åsa Ekvall, Beau de Leeuw
en Sandra Meeuwsen

Mogelijk gemaakt door:

Alliantie Gelijkspelen

Bezoekadres

Postbus 302,
6800 AH Arnhem

Postadres

Papendallaan 60,
Arnhem

Telefoon

+31 (0)26 483 44 00

Email

inclusiefsporten@nocnsf.nl

